

INDEX CAPITUM LIBRI SECUNDI

DE CAUSIS PRÆDESTINATIONIS.

- CAP. I. *De statu controversiæ, et multiplici disputationis sensu.*
- CAP. II. *De causis physicis prædestinationis quoad effectus.*
- CAP. III. *An detur causa moralis quoad effectus ex parte prædestinati.*
- CAP. IV. *An præcesserit aliqua prædestinati actio vitam hanc, quæ sit prædestinationis ejus causa.*
- CAP. V. *An ex meritis conditionatis summi possit prædestinationis ratio. Hic de infantibus agitur.*
- CAP. VI. *De causa meritoria ex bono liberi arbitrii usu.*
- CAP. VII. *De causa dispositiva ex morali usu liberi arbitrii.*
- CAP. VIII. *Patrum sententia, et præcipue Græcorum de causa prædestinationis ex naturæ operibus.*
- CAP. IX. *Objectio contra superiorem resolutionem.*
- CAP. X. *Quod bonum opus morale non possit esse, nisi ex prædestinatione, et gratia, tripliciter refertur, et confutatur.*
- CAP. XI. *Quarto modo idem assertum refertur.*
- CAP. XII. *Vera sententia contraria ex Scriptura probatur.*
- CAP. XIII. *Eadem sententia Conciliorum auctoritate fulcitur.*
- CAP. XIV. *Auctoritate Patrum eadem sententia corroboratur.*
- CAP. XV. *Ratione comprobatur eadem sententia.*
- CAP. XVI. *Eadem sententia demonstratur ex incommodis.*
- CAP. XVII. *Respondetur fundamentis contrariæ sententiæ positæ, capite decimo.*
- CAP. XVIII. *Respondetur objectioni, capite nono propositæ.*
- CAP. XIX. *Bonum opus morale acquisitæ virtutis, licet a gratia extrinseca efficiatur, non est causa propria prædestinationis.*
- CAP. XX. *Supernaturale opus ex gratia procedens non est causa prædestinationis quoad omnes effectus.*
- CAP. XXI. *An Christus, vel unus homo purus queat esse causa prædestinationis alterius quoad omnes effectus.*
- CAP. XXII. *Possit-ne dari causa prædestinationis ex parte actus divinæ voluntatis.*
- CAP. XXIII. *An ex parte prædestinati detur causa prædestinationis secundum se.*
- CAP. XXIV. *Potuerit-ne homo purus, vel Christus mereri aliis prædestinationem quoad liberam determinationem electionis divinæ.*
- CAP. XXV. *Detur ne aliqua causa, vel ratio electionis prædestinatorum ex parte Dei.*

LIBER SECUNDUS.

DE

CAUSIS PRÆDESTINATIONIS.

Explicata prædestinationis natura et quasi essentia, consequens est, ut de causis, effectibus et proprietatibus ejus dicamus: ordo autem doctrinæ postulat, ut a causis incipiamus. De qua re fusissime disputant omnes hujus materiæ tractatores; quoniam in hoc puncto de causæ prædestinationis præcipuus cardo hujus disputationis versatus hactenus est, tam inter Catholicos et hæreticos, quam inter Catholicos inter se: et de illo præcipue agit Augustinus, in libris, quos de hac materia plures conscripserunt; apud quem tam est conjuncta disputatio de causa prædestinationis, cum disputatione de gratia, ut vix valeant separari; curabimus tamen, quoad fieri possit, eas distinguere: et quæ ad materiam de gratia pertinuerint, in eam remittere, aliquid autem interdum attingere necessarium erit. Prius ergo, divisione quadam præmissa, statum controversiæ, varique ejus membra aperiemus, ac deinceps per singula discurremus, tum cum hæreticis, tum deinceps cum Catholicis disputando.

CAPUT I.

STATUS CONTROVERSIE, MULTIPLEXQUE DISPUTATIONIS SENSUS APERITUR.

1. Doctores fere omnes, qui de hac materia disputant, imprimis præmittunt, prædestinationis causam investigari posse, vel quoad actum ipsum Dei, in quo diximus formaliter ipsam consistere, vel quoad effectus, quos prædestinatio in prædestinato ponit, seu efficit. Aiuntque, in præsentia non posse esse quæstionem de prædestinatione priori modo spectata, quoad actum ipsum Dei, quia cum sit quiddam increatum et æternum, non potest habere causam, ac proinde totam controversiam revocandam esse ad effectus prædestinationis, qui, cum creati sint, causam requirunt, quæ

in hac parte investigatur. Ita fere D. Thomas, 1 p., q. 23, art. 5 et 8, et in simili 3 p., q. 24, art. 3, et q. 19, art. 5; Bonaventura, 1, d. 41, art. 1, q. 2; Richardus, art. 2, q. 1, et alii communiter ibi, et in 3, d. 7, quos imitatur Driedo, lib. de Concord., cap. 3, initio, et cap. 4, ad 4. Unde, cum (teste Augustino, de Bono persever., cap. 14 et de Præd. Sanctor., cap. 10), prædestinationis effectus sit ipsa gratia, seu gratiæ donatio, fit, ut querere causam prædestinationis, nihil aliud sit, quam querere causam gratiæ, seu donationis gratiæ. Patet, quia (ut aiunt) solum queritur causa prædestinationis quoad effectus illius, et hi effectus omnes continentur aliquo modo sub nomine gratiæ, ergo.

2. *Sensus controversiæ.*—Ego vero existimo controversiam hanc non solum disputandam esse et a Patribus etiam disputatam fuisse, de causa ex parte effectuum prædestinationis, sed etiam ex parte ipsius actus divini, qui est prædestinatio. Alioquin disputatio hæc omnino esset in materia de gratia relinquenda, ubi neque de gratia tractatur, de causis ejus tractandum est. Quia vero ipsimet effectus prædestinationis dupliciter considerari possunt, vel, ut in tempore donantur, vel, ut in æternitate præparantur, ideo non immerito inquiritur, utrum non solum priori ratione, sed etiam posteriori causam habeant, et hoc est, quod per se spectat ad hanc materiam: tamen propter conjunctionem prætermittere non possumus, quin de utroque aliquid disseramus. Dicemus ergo prius de causis prædestinationis ex parte effectuum ejus, deinde vero ex parte ipsiusmet divini actus.

3. *Duplex causa, et physica et moralis.*— Ut autem hoc melius declaremus, totamque materiam comprehendentes, certa ab incertis separemus, distinguamus duplicem causam, physicam et moralem. Physica dicitur illa,

quæ per se et per realem influxum sibi proportionatum dat esse effectui: moralis autem duplici ex causa sic dicitur, scilicet, ut solum, quia libere agit, et sic non condistinguitur a causa Physica, sed supra illam addit conditionem libertatis, vel quia per se non immediate influit in effectum, sed causam physicam moraliter applicat, vel inducit ad aliquid agendum. Unde, causa moralis hoc posteriori modo supponit causam principalem et per se agentem per intellectum et voluntatem, quæ per rationem moralem, qualis est meriti, petitionis, satisfactionis, vel aliam similem inducitur, aut inclinatur ad aliquid agendum. In præsentem ergo utramque ex his causis quoad prædestinationem investigamus; sed præcipue causam moralem: nam physica vel spectat magis ad materiam de gratia, vel in præsentem materia difficultatem non habet. Ut autem hoc ipsum magis constet et ad materiæ complementum, pauca de illa dicemus.

4. Tandem animadvertendum est, quatuor esse capita, ex quibus causa prædestinationis investigari, aut excogitari potest, scilicet, aut ex parte Dei prædestinantis, aut ex parte ejusdem hominis prædestinati, aut ex parte Christi Domini, in quo et per quem omnes electi ac prædestinati sumus, vel denique ex parte cuiuscumque alterius tertiæ personæ, quæ non sit omnium hominum caput, sicut est Christus; sed membrum ejusdem corporis. Hic præcipue agimus de causa prædestinationis ex parte ipsius hominis prædestinati, et hæc quæstio maxime tractata est ab Augustino et ab Scholasticis, nam reliquarum causarum consideratio, vel difficultatem non habet, ut prima de causalitate Dei et ultima de causalitate alicujus tertiæ personæ privata: vel pertinet ad aliam materiam, ut est quæstio de Christo Domino, quæ spectat ad materiam de Incarnatione, ubi circa quæstionem primam et 19 D. Thomæ, a nobis late tractata est. Hic ergo secundam illam quæstionem ex professo tractabimus: de reliquis vero, quæ necessaria visa fuerint, attingemus. Et prius dicemus de omnibus, quæ spectant ad prædestinationem ex parte effectuum, et postea quæ ad eandem ex parte divini actus spectare possunt.

CAPUT II.

QUAS PHYSICAS CAUSAS HABEAT PRÆDESTINATIO QUOAD EFFECTUS SUOS.

1. *Dari causam physicam effectuum prædestinationis.* — Cum nihil aliud sit, quærere

causas prædestinationis ex parte effectuum ejus, quam quærere causas ipsorum effectuum, constat imprimis omnium effectuum prædestinationis necessario dandam esse aliquam physicam causam. Probatur, quia omnes effectus prædestinationis sunt aliquid creatum, ergo requirunt efficientem causam physicam, a qua recipiunt esse. Item ipsa prædestinatio est causa talium effectuum, ut Augustinus docet, et libro sequenti ex professo dicemus: est autem veluti causa prima, seu ratio agendi ipsi causæ primæ, quæ non immediate operatur hos omnes effectus, sed per causas secundas: ergo.

2. *Deum esse finem ac efficiens præcipuum talium effectuum.* — Unde secundo est certum, principalem causam efficientem et finalem horum omnium effectuum esse Deum ipsum. Quod est certum de fide, quia ipse Deus est primus et principalis auctor gratiæ et gloriæ, juxta illud: *Gratiam et gloriam dabit Dominus.* Et cum omnia propter seipsum, tanquam propter finem operetur, (juxta illud: *Omnia propter seipsum operatus est Dominus*) multo majori et altiori ratione illa, quæ ad prædestinationem electorum exequendam pertinent, propter seipsum operatus est. Nam eos elegit ad manifestationem gloriæ et gratiæ suæ, et ut ab eis perpetuo laudetur et glorificetur. Causalitas autem materialis et formalis in Deo locum non habent, et ideo nihil de illis dicimus.

3. *De causa necessaria vel possibilis, quæ.* — Tertio dicendum est, extra Deum et hominem ipsum prædestinatum, per se, et intrinsece, et ex natura rei non requiri aliam causam physicam talium effectuum: non repugnare autem, quod Deus illa utatur. Quando autem et quomodo illa utatur ad omnes, vel aliquos prædestinationis effectus, ad præsentem materiam non refert, et varias involvit quæstiones ad alias materias pertinentes. Hæc ergo assertio præcipue ponitur de efficiente causa et consequenter de finali. Nam de materiali statim dicam, de formali vero nulla est quæstio, ut mox dicam. Igitur de efficiente eam breviter explico, quia per se solum Deus est auctor gratiæ, non solum ut prima causa, sed etiam ut proxima connaturalis et principalis, quia solus ipse potest communicare propriam suæ divinitatis participationem, quæ per gratiam fit, reliqua autem dona gratiæ sunt et ad illam disponunt, vel illam comitantur, et ideo eandem per se causam habent. Deus autem per se nullo indiget instrumento ad suos ef-

fectus proprios: nec cooperatione alterius causæ extrinsecæ, maxime cum nulla sit extra ipsum Deum, quæ ex natura sua hos effectus habere valeat, ergo ex natura rei nulla causa physica talium effectuum necessaria est extra Deum. Solum quoad aliquos effectus, qui vitales sunt, potest requiri influxus ejusdem hominis prædestinati, ut mox dicam: omnis ergo alia extrinseca causa per se et quasi ex natura rei necessaria non est. Quod autem Deus possit illa uti, ut instrumento, non est dubium, ubi statim intervenit quæstio: An Christi Domini humanitas sit causa physica omnium eorum effectuum saltem ex quo facta est incarnatio, vel ex quo passio fuit consummata. Item, an Sacramenta novæ legis sint causa physica aliquorum talium effectuum, qui ab illis pendent: quæ quæstiones et similes hic tractandæ non sunt, præsertim cum nihil speciale habeant in prædestinatis. Utitur etiam Deus ministerio angelorum et hominum ad hos effectus in prædestinatis efficiendos, de quorum causalitate dubitari etiam potest, an sit physica, vel tantum moralis: sed parum refert, nam certum est solum esse per accidens in genere physico et vero influxu reali. Sic enim universe intelligo illud Pauli: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.* Igitur solum superest, ut explicemus, quænam causalitas physica per se requiratur ad hujusmodi effectus ex parte ipsius hominis prædestinati, quod breviter præstabimus per singula causarum genera discurrendo.

4. *Homo quomodo sit causa talium effectuum.* — Quarto ergo dicendum est, habere hominem physicam causalitatem materiale respectu omnium effectuum prædestinationis, qui in ipso fiunt, sive sint habitus, sive actus, sive alia interna auxilia gratiæ, omnia enim in anima, vel ejus potentiis recipiuntur, et ex capacitate ejus, quamvis obedientiali, educuntur, ab illa enim in esse et in fieri pendent. Quo sensu dixit Augustinus, de Prædest. Sanct., *posse habere fidem naturæ est hominum, habere autem, gratiæ est fidelium;* et Bernardus, lib. de Grat. et lib. Arbit.: *Deus est qui dat gratiam, liberum autem arbitrium est capax ejus;* et similia habet Prosper, lib. 2, de Vocat. Gent., cap. 3, et Fulgentius, lib. de Incarnat. et Grat., cap. 22, 23 et 24. Solum est advertendum, talem esse capacitatem hanc, ut ex illa nullum (ut ita dicam) oriatur debitum totius ordinis gratiæ, seu omnium donorum gratiæ, id est, ut non obstante tali capacitate, de-

bitum non sit humanæ naturæ, elevari ad ordinem gratiæ, seu fieri participem donorum ejus. Non sit (inquam) debitum, non solum ex propria justitia, vel merito, quod per se notum est, verum etiam nec debito proportionis, seu exigentiæ connaturalis: eo scilicet modo, quo dicuntur debitæ essentiæ proprietates connaturales, vel causæ secundæ concursus generalis. Ratio est, quia etiam hoc debitum repugnat perfectioni gratiæ, quia alias jam gratia non esset gratia, sed donum naturæ debitum.

5. *Radix autem hujus excellentiæ gratiæ sumenda est ex fine, ad quem tota providentia gratiæ tendit, est enim ille supernaturalis et naturæ non debitus, et ideo media etiam ad illum finem supernaturalia sunt et naturæ non debita.* Hæc autem media sunt prædicta dona gratiæ. Unde a fortiori fit multo minus posse esse debitum naturæ auxilium congruum et efficax, infallibiliter perducens ad talem finem, quod est proprium prædestinatorum: nam si dona ipsa sufficientia non sunt debita, multo minus erunt efficacia. Item, quia si essent debita, darentur omnibus: Deus enim non negat, sine speciali miraculo, quod naturæ debitum est: illud autem est manifeste falsum. Est autem quædam differentia notanda, quia gratia sufficiens, licet adsit debita naturæ secundum se spectatæ et multo minus ut affectæ originali culpa; est nihilominus aliquo modo debita naturæ ordinatæ ad finem supernaturalem, cum debito illum procurandi. At vero gratia efficax nulli est debita, non solum ratione naturæ secundum se spectatæ, verum etiam neque ut ordinatæ et elevatæ ad finem supernaturalem, et quandoquidem neque hoc modo omnibus hominibus, vel angelis data est. Et ratio a priori est, quia ordinatio ad talem finem ex se solum postulat sufficientiam media, reliqua autem pendent ex divina voluntate, accommodante media juxta præscientiam et voluntatem suam, quod nullo titulo potest esse naturæ debitum. Ac propterea hæc causalitas materialis non refert ad causam prædestinationis, de qua agimus.

6. Quinto, habet etiam prædestinatio causam physicam efficientem ex parte nostrâ quoad multos effectus. Quoad illos, videlicet, qui consistunt in actibus vitalibus ipsius hominis et comprehendi solent sub nomine gratiæ actualis. Habitualis enim gratia a solo Deo infunditur, quamvis requirat dispositionem ex parte hominis adulti: illa vero dispositio (ut est probabilior opinio) non efficit physice ha-

bitus ipsos, seclusa causalitate Sacramento- rum. Actus autem vitales non possunt in nobis fieri sine nobis, juxta veram philosophiam: et ideo licet a Deo principaliter donentur, homo etiam habet circa illos suam physicam efficientiam, secundariam et minus principalem. Solum est differentia notanda inter hos actus: nam quidam sunt actus humani et liberi, ut actus fidei, charitatis et cætera, alii vero antecedunt humanum consensum et deliberationem, ut divina inspiratio et tactus cordis, et similes motus, in quibus gratia operans, præveniens et excitans consistit, quando intrinseca est. Circa priores ergo habet homo non solum efficientiam physicam, sed etiam moralem, quæ consistit in libera cooperatione, juxta doctrinam Concilii Tridentini, sessione 6. Circa posteriores vero non concurrat homo moraliter, et ideo dicitur potius agi, quam agere: concurrat tamen physice juxta veriorum sententiam, quia revera tales motus vitales sunt, et ille physicus influxus vitalis potentia est de intrinseca ratione talis actus, ut vitalis est. Sic ergo potest esse in homine causalitas effectiva circa prædestinationem quoad effectus ejus, etiam quantum ad primum effectum, qui in executione datur: nam ille potest esse aliqua interna inspiratio, vel illuminatio.

7. Ex hac vero causalitate effectiva, vel etiam ex facultate habenti illam, nullum sequitur debitum respectu talium donorum. Quia neque sequitur debitum connaturalis, quia tota illa efficientia supernaturalis est, ita ut humanæ potentia non concurrant, nisi ut elevata, et (ut ego opinor) per potentiam activam obedientialem, de qua latius alibi. Neque sequitur debitum justitiæ, vel meriti, seu quodcumque debitum morale, quia si efficientia est mere physica et non libera, ac proinde etiam moralis, non potest esse fundamentum talis debiti: si vero sit etiam libera, hæc semper supponit aliquam gratiam sine tali debito datam, ut dicemus. Igitur hic physicus causandi modus præcise spectatus non pertinet ad causam prædestinationis, quam inquirimus.

8. *Finalis causa quæ.* — Sexto, de causa etiam finali certum est, dari in prædestinatione quoad plures effectus ejus, ut fatetur divus Thomas, dic. art. 5, in Corpore et ad 1. Imo Durandus, in 1, d. 41, q. 2, dixit, omnium effectuum prædestinationis dari in nobis causam finalem, nimirum prædestinati beatitudinem, illam enim non computat ipse inter effectus prædestinationis. Et verum sine dubio est, reliquos omnes effectus ad illam, sicut ad

finem ordinari: tamen quia verius est, beatitudinem ipsam comprehendere inter effectus prædestinationis, ut libro tertio videbimus, ideo verius est, totius prædestinationis, ut complectitur omnes effectus, non dari in nobis finalem causam, sed hanc esse divinam gloriam, ad quam ipsa etiam beatitudo prædestinatorum ordinatur. Comparando autem inter se hos effectus, unus est propter alium, tanquam propter finem, ut vocatio propter dispositionem liberam, hæc propter justificationem et hæc propter fructus justitiæ usque ad gloriam.

9. Considerandum autem est, hunc finem prædestinationis, sive sit ultimus respectu omnium mediorum, sive proximus in uno medio respectu alterius, semper esse finem supernaturalem. Unde licet in homine fit, non tamen est principaliter ab ipso homine, sed a divina gratia, et proprie non causat finaliter, ut fit ab homine: nam ut sic potius habet rationem effectus, sed ut est a Deo intentus per dilectionem aliquam naturæ non debitam, sed ex mera gratuita voluntate Dei. Quod maxime verum habet in prædestinatis, respectu quorum talis intentio est absoluta et efficax, ut diximus: et ideo ex vi hujus causalitatis finalis, non habet prædestinatio fundamentum seu originem in homine, sed in Deo.

10. Et hæc sufficiunt de his causis physicis: nam de formali nihil addere necesse est, quia hi effectus prædestinationis, qui in ipso prædestinato intrinsece recipiuntur, sunt quædam formæ vel actus animæ, vel potentiarum ejus, et ideo non requirunt proprie alias formas physicas, nam ipsi sunt formæ ornantes et formaliter perficientes hominem. Interdum vero unus prædestinationis effectus secundum aliquam moralem considerationem, et quasi per metaphoram dicitur forma aliorum, ut charitas dicitur forma fidei et aliarum virtutum, et intentio finis est quodam modo forma electionis: quæ locutiones ad præsentem controversiam non referunt.

CAPUT III.

POSSIT-NE DARI EX PARTE HOMINIS PRÆDESTINATI MORALIS CAUSA PRÆDESTINATIONIS QUOAD EFFECTUS EJUS.

1. *Deus quomodo causa moralis.* — Coarctamus sermonem ad causam ex parte hominis prædestinati, quia solum agimus de causa morali quæ a causa physica distinguitur, ut est illa quæ meretur, quæ impetrat, quæ satisfacit et

quæ se moraliter disponit: qui omnes causandi modi in DEUM ipsum, ut DEUS est, non cadunt, quia (secluso Incarnationis mysterio) imperfectionem aliquam supponunt in persona operante ad hunc causandi modum, quia esse debet persona subjecta et inferior, etc. Itaque licet Deus possit dici causa moralis talium effectuum, quia libere illos facit, tamen est causa propria et physica, et illa conditio libertatis communis est omnibus operibus Dei, quæ extra se producit. An vero illa libertas in effectibus prædestinationis tanta sit, ut omne debitum excludat, et ideo habet quamdam moralitatem a qua effectus gratuitus denominatur, pendet ex dicendis de causalitate morali ipsiusmet hominis ad tales effectus, et ideo totam disputationem ad illum modum revocamus. An vero ex parte Christi vel alterius tertiæ personæ possit hujusmodi causa in hoc negotio intercedere, postea dicemus.

2. *Moralem causam ad efficientem reducit Aristoteles.* — Est autem ulterius advertendum, omnem hanc causalitatem moralem, de qua nunc agimus, ad efficientem reduci. Sic enim inter causas efficientes numeravit Aristoteles causam consulentem et rogantem. Nam licet causa finalis videatur esse suo modo moralis, quatenus metaphorice movet agens, et inducit illud ad agendum: tamen suum habet proprium causalitatis modum, propter quem inter causas physicas numeratur. Et quantum ad præsens attinet, maxime in hoc differt finis a morali causa quam inquirimus, quia finis non supponitur existens, ut suo modo moveat, sed potius movet et attrahit, ut ad existentiam producat. Causa autem moralis quæ ad efficientem reducitur, supponitur existens aliquo modo, nam movere debet, non ut ipsa fiat vel appetatur, sed ut ratione illius jam existentis, aliquid aliud fiat, propter quod se habet tanquam ratio agendi ipsi agenti, et ita ad efficiens revocatur. Quadruplex autem videtur esse posse hujusmodi causa, scilicet, meritoria de condigno, vel etiam de congruo: quæ in tantum causat moraliter, in quantum inducit aliquam obligationem. Satisfactoria, quæ ejusdem fere est generis, respicit vero specialis effectus remittendi culpas vel pœnas. Impetratoria, quæ petendo et orando movet. Ac denique dispositiva, nam licet dispositio revocari soleat ad causam materialem physicam, tamen in præsentem est dispositio moralis, et ideo causa proprie moralis est illius formæ, quæ ratione talis dispositionis datur. Et præterea, ut talis dispositio habeatur, requirit ex parte hominis mo-

ralem causalitatem, quatenus esse debet non utcumque efficienter, sed etiam liberè, ab ipso met homine qui se disponit: non quod hoc sufficiat sine altiori influxu gratiæ, sed quod necessarium sit juxta doctrinam Concilii Tridentini, sess. 6, cap. 7; et ideo hæc causalitas dispositio non separatur ab aliqua morali causalitate, quasi effectiva per modum meriti, saltem de congruo, vel impetrationis. Igitur omnes has causas in præsentem inquirimus, et comprehendimus sub nomine causæ moralis quæ vel ex se, vel ex lege divina inducat necessitatem vel obligationem conferendi illum effectum, cujus causa dicitur, et sub hac generalitate potest dici causa meritoria.

3. *Conditiones necessariae in tali causa.* — Ex quo possumus intelligere quæ conditiones necessariae sint, ut aliquid ex parte hominis sit hoc modo causa prædestinationis, quoad aliquos effectus ejus. Primo enim requiritur, ut sit actus liber ipsius prædestinati, quia debet esse causa moralis, et moralitas fundatur in libertate. Secundo esse debet actus bonus, quia effectus prædestinationis sunt beneficia divina: actus autem malus non provocat neque obligat Deum ad beneficium conferendum: ergo oportet esse actum bonum. Tertio necesse est ut sit proportionatus effectui, tum quia hoc in universum est de ratione causæ ad suum effectum comparatæ: tum etiam, quia talis causa debet inducere debitum aliquod talis effectus, quod facere non posset, nisi haberet cum illo proportionem.

4. Quarto requiritur, quod talis causa sit aliquo modo prior suo effectui, nam hoc etiam pertinet ad communem rationem causæ; qualis autem debeat esse hæc prioritas, an scilicet, in re et executione, vel in mente Dei sufficiat, postea videbimus. Unum vero notatione dignum ex hac conditione colligitur, nimirum illum actum qui est causa alicujus effectus prædestinationis, non posse esse causam omnium nisi ipse fit extra effectus prædestinationis. Declaratur, nam si sit causa omnium effectuum prædestinationis erit etiam primi: nam ille est unus ex omnibus: ergo ipse non potest esse effectus, quia non potest esse causa sui ipsius. Si autem sit causa aliquorum vel alicujus, necesse est, ut quamvis ipse etiam sit effectus prædestinationis, sit prior suis effectibus, saltem in præsentem divina, quia necesse est ut causa sit prior effectui. Maxime, quod hæc causa non est finalis, sed ad efficientem revocatur, quia moraliter concurrat, tanquam ratio cooperans ad producendum effectum.